

Florin Ioniță (coordonator)

Elena Cârstocea • Monica H. Columban • Dorina Kudor • Lenuța Sfirlea

Limba și literatura română

caietul inteligent

Comunicare orală. Lectură. Redactare.

Elemente de construcție a comunicării. Elemente de interculturalitate

6

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	5
EVALUARE INIȚIALĂ	7
TEST DE EVALUARE INIȚIALĂ 1	9
TEST DE EVALUARE INIȚIALĂ 2	12
COMUNICARE ORALĂ	15
Contextul de comunicare: locul și momentul interacțiunii, relația dintre interlocutori, identitatea interlocutorilor, cunoștințele comune legate de tema discuției	17
Dictia, importanța ei în interacțiunile verbale	18
Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: parafrazăre, informații explicite și implicite, rezumare	19
Strategii de ascultare activă (I)	20
Strategii de ascultare activă (II)	21
Performarea actelor de limbaj: relația dintre structura lingvistică a actului de limbaj, intenția de comunicare și efectul actului de limbaj	22
Atitudini comunicative: interes, curiozitate, implicare, cooperare în activități de grup. Inteligența emoțională: exprimarea emoțiilor	23
<i>Evaluare</i>	24
LECTURĂ	25
Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative: autor, narator, personaje	27
Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I	29
Momentele subiectului/etapele acțiunii	31
Dialogul în textul literar	33
Textul descriptiv literar în proză	35
Textul descriptiv în versuri	36
Textul argumentativ	37
<i>Evaluare</i>	39
Versificație: rima, strofa, măsura versurilor, ritmul (intuitiv)	40
Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv	41
Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (epitetul, enumerația), discuții pe marginea textelor citite	43
Interese și aptitudini față de lectură	45
<i>Evaluare</i>	46
REDACTARE	47
Planul textului. Redactarea ciornei	49
Rezumatul	51
<i>Evaluare</i>	53
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	54
Tipare textuale de structurare a ideilor: textul narativ	56
Tipare textuale de structurare a ideilor: textul descriptiv	57
Tipare textuale de structurare a ideilor: textul explicativ	58
Tipare textuale de structurare a ideilor: textul narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape)	59
Adecvarea la temă	60
Stil: proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională	61
Stil: originalitate	63
Prezentarea textului: tabele corelate cu conținutul textului	64
Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri)	65
<i>Evaluare</i>	66
ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII	67
Predicatul nominal. Verbul copulativ a fi. Numele predicativ. Acordul numelui predicativ	69
Predicatul nominal. Acordul numelui predicativ	73
Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles)	74

<i>Evaluare</i>	77
Complementul. Complementul direct, complementul indirect în dativ și complementul prepozițional	78
Complementul direct	81
Complementul indirect în dativ și complementul prepozițional	82
<i>Evaluare</i>	83
Complementul circumstanțial de mod	84
Complementul circumstanțial de timp	86
Complementul circumstanțial de loc	88
Norme de punctuație (virgula)	90
<i>Evaluare</i>	91
Verbul. Actualizarea cunoștințelor	92
Modul conjunctiv	94
Modul condițional-optativ	96
Posibilități combinatorii ale verbului	98
Prepoziția	100
<i>Evaluare</i>	101
Substantivul. Articolul. Prepoziția (actualizarea cunoștințelor)	102
Substantivul. Substantive colective. Substantive defective	103
Cazurile substantivului	105
<i>Evaluare</i>	107
Articolul genitival	108
Punctuația vocativului	109
Corelarea funcției sintactice cu cazul morfologic	110
Posibilități combinatorii ale substantivului	112
<i>Evaluare</i>	113
Pronumele personal flexiunea casuală)	114
Pronumele reflexiv (diferența dintre pronumele reflexiv și pronumele personal)	116
Posibilități combinatorii ale pronumelui	117
Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale în cazul unor complemente	118
Pronumele. Aspecte ortografice	119
<i>Evaluare</i>	121
Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului (I)	122
Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului (II)	125
Adverbul. Tipuri de adverbe (de mod, de timp, de loc)	126
Adverbul. Gradele de comparație	129
<i>Evaluare</i>	131
Ortoepie și ortografie. Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat	132
Despărțirea în silabe (principiul fonetic)	134
<i>Evaluare</i>	135
Vocabular. Cuvântul: formă și sens (sensul de bază și sensul secundar; sensul propriu, sensul figurat)	136
Rolul contextului în crearea sensului	139
Omonime. Cuvinte polisemantice	141
<i>Evaluare</i>	143
Variație stilistică. Limba vorbită. Limba scrisă	144
<i>Evaluare</i>	148
ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE	149
Valori etice în legendele popoarelor	151
Valori ale culturii populare în spațiul românesc	154
Limba română în Europa	157
<i>Evaluare</i>	158
EVALUĂRI FINALE	159
TEST DE EVALUARE FINALĂ (1)	161
TEST DE EVALUARE FINALĂ (2)	164
Variantă de teză (I)	167
Variantă de teză (II)	169
Variantă de teză (III)	171
Variantă de teză (IV)	173

CUVÂNT-ÎNAINTE

Caietul inteligent reprezintă auxiliarul perfect pentru completarea manualului școlar, oricare ar fi acesta, și este, totodată, un instrument de evaluare util, care poate fi utilizat atât la clasă, cât și acasă. Principalul scop al lucrării este acela de a asigura exercițiile de antrenament, prin care se pot recapitula și consolida cunoștințele dobândite.

Noua programă școlară de gimnaziu vizează, în principal, două competențe-cheie: *comunicarea în limba maternă și sensibilizarea și exprimarea culturală*. Cele două competențe se recomandă a fi formate și exersate prin intermediul câte unei *teme generale* care, în clasa a VI-a, este *Eu și lumea din jurul meu*, și prin *cinci domenii*, care structurează lucrarea de față:

- Comunicare orală
- Lectură
- Redactare
- Elemente de construcție a comunicării
- Elemente de interculturalitate.

Ordinea în care autorii manualelor abordează cele cinci domenii poate să difere, dar conținuturile sunt obligatorii și de aceea am optat, în lucrarea noastră, pentru ordinea în care acestea au fost enunțate în programa școlară. Nefiind gândită pentru un manual anume, o astfel de structură permite utilizarea ei flexibilă, în orice moment al predării sau al evaluării, în clasă, dar, mai ales, acasă.

Durata redusă necesară rezolvării aplicațiilor – 5, 10, 15 minute, foarte rar mai mult – conferă posibilitatea de a alocă perioade de timp scurte atât rezolvărilor, cât și evaluării. Se evită astfel supraaglomerarea, stresul și, de ce nu!, plictiseala. Recomandările privind timpul pentru rezolvarea cerințelor sunt menite a asigura un ritm alert de gândire și de lucru, fundament al unui stil de învățare sănătos și eficient.

În câteva situații totuși, atunci când este vorba de cerințe complexe, care implică nu doar o rezolvare scrisă, ci și un desen, o schemă sau lucrul în grup, am recomandat utilizarea unui caiet separat pentru rezolvarea cerințelor. De menționat însă că, deși spațiul necesar rezolvării este aici mai amplu, timpul trebuie să rămână în limitele menționate mai sus.

Caietul inteligent are la bază un concept modern de învățare și de evaluare și este un instrument util pentru creșterea continuă a performanței școlare. Este un instrument *inteligent*, necesar oricărui elev din clasa a VI-a, atât în pregătirea lecțiilor zi de zi sau pentru recapitulare, cât și pentru Evaluarea Națională programată în semestrul al doilea.

Autorii

Evaluare inițială

TEST DE EVALUARE INIȚIALĂ 1	9
TEST DE EVALUARE INIȚIALĂ 2	12

TEST DE EVALUARE INIȚIALĂ 1

Numele și prenumele elevului: _____

Autoevaluare: _____

Data susținerii testului: _____

Nota profesorului: _____

Din oficiu se acordă **10 puncte**.

Pentru redactarea întregii lucrări se acordă **12 puncte**.

Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Competențele din programă vizate:

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate (exerciții de redactare a unei compuneri pe o temă dată);

4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative (povestirea unei întâmplări reale/imaginare; identificarea sensurilor cuvintelor în funcție de context; exerciții de utilizare corectă a normelor gramaticale, fonetice și lexicale în mesaje pe teme de interes, în contexte familiare și nonfamiliare).

Partea I

(58 de puncte)

Citește textul.

Când eu aveam 12 ani, cam cât ai tu acum, dintre toate distracțiile, cel mai grozav mi se părea cititul. Distracție, da!, să nu crezi că m-a luat gura pe dinainte, și nici nu te grăbi să mă compătimentești, de parcă nu ar fi fost altele! Erau acolo, în citit vreau să zic, și jocuri, și joacă, era și conversație, era și provocare (ca la jocul adevărului), erau și scene, ca într-un film (imaginile le inventam eu), erau și prieteni, erau și nesuferiții ăia care dau sare și piper lumii, erau tot felul. Și nu mă lua cu „așa era pe vremea aia comunistă“, că nu despre asta e vorba.

Eu, când mă uit la unii copii care nu citesc nimic, nu dau vina pe vremuri. Așa sunt ei. Poate o să le treacă. Cum deschizi tu computerul dimineața, uneori chiar înainte să te speli pe față, așa deschideam eu cartea. Nu pentru că eram vreo studiosă sau vreo tocilară. Și să lămurim odată pentru totdeauna povestea asta: tocilarul e cineva care citește pentru alții, pentru profesor, pentru notă. Seamănă doar pe dinafară cu cel/cea care, iubind cartea, citește doar pentru sine (de plăcere, fără scop, degeaba, dacă vrei – dar acest „degeaba“ are un miez foarte dulce, pe care tu, deja, îl cunoști). Cărțile pe care le citeam nu aveau nicio legătură cu școala. Dimpotrivă, așa zice. Te rog să înțelegi bine acest „dimpotrivă“.

(Simona Popescu, *Leagănul pisicii*)

A

1. (4 p.) Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect.

Sinonimul cuvântului *cititul*, din secvența *cel mai grozav mi se părea cititul*, este:

a. lectura;

b. scrisul;

c. desenatul.

2. (4 p.) Subliniază cuvintele corect despărțite în silabe.

a. dis-trac-ți-e / dis-trac-ție;

b. pri-e-teni / prie-teni.

3. (4 p.) Explică folosirea punctului la sfârșitul propoziției *Așa sunt ei.*

4. (4 p.) Precizează partea de vorbire pentru fiecare dintre cuvintele subliniate în secvența:

Cum deschizi tu computerul dimineața, uneori chiar înainte să te speli pe față, așa deschideam eu cartea. Nu pentru că eram vreo studioasă sau vreo tocilară.

5. (4 p.) Scrie un enunț în care substantivul *cartea* să aibă funcția sintactică de atribut.

6. (4 p.) Alcătuieste o propoziție simplă despre lectură.

B

1. (4 p.) Scrie două structuri care constituie repere de timp.

2. (4 p.) Transcrie un enunț care se referă la plăcerea personajului-narator pentru citit.

3. (4 p.) Formulează o idee principală din primul paragraf.

C

(22 p.) Alcătuieste câte un enunț în care să utilizezi cuvintele/structurile de mai jos.

iau

i-au

sau

s-au

aș

a-și

odată

o dată

vii

vi-i

v-ar

var

TEST DE EVALUARE INIȚIALĂ 2

Numele și prenumele elevului: _____

Autoevaluare: _____

Data susținerii testului: _____

Nota profesorului: _____

Din oficiu se acordă **10 puncte**.

Pentru redactarea întregii lucrări se acordă **12 puncte**.

Timpul efectiv de lucru este de 45 de minute.

Competențele din programă vizate:

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate (exerciții de redactare a unei compuneri pe o temă dată);

4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative (povestirea unei întâmplări reale/imaginare; precizarea sinonimelor, a antonimelor unor cuvinte date; identificarea sensurilor cuvintelor în funcție de context; exerciții de utilizare corectă a normelor gramaticale, fonetice și lexicale în mesaje pe teme de interes, în contexte familiare și nonfamiliare)

Partea I

(58 de puncte)

Citește textul.

În orașel *se aciuse*¹ liniștea zilelor de vară. Tinerii *plecau* dis-de-dimineată la scăldat, lăsând curțile și mahalalele pustii, moleșite și tăcute. Spre seară se pornea oarecare freamăt care se risipea însă la primele adieri ale nopții, când orașelul își așternea docil² străzile la picioarele perechilor visătoare. Era vară și cald, era vacanță, era un oraș mic, era monotonie, lene, amorțeală, adică tot ceea ce *nu se potrivește* tinereții. Pentru că tinerii erau aceia care sufereau cel mai mult în orașel. Și era cald și era moleșeală și nimic neobișnuit nu se profila³ încă în zarea vremii. [...]

Cireșarii sufereau cumplit din cauza căldurii, a moleșelii, a inactivității și mai ales din cauza unor despărțiri neprevăzute. Victor plecase pentru câteva săptămâni undeva în străinătate, într-o tabără tinerească, iar Ionel își petrecea o parte din vacanță, departe, împreună cu familia. Ursu lua parte la tot felul de concursuri sportive, se pregătea mai ales pentru un meci amical de box cu campionul național de juniori, iar ceilalți, Maria, Dan, Lucia, își petreceau timpul citind, scriind, visând.

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

¹a se aciua, vb., a-și găsi refugiu, a se stabili (vremelnic)

²docil, adj., supus, ascultător

³a se profila, vb., a se contura, a ieși în evidență

A

1. (4 p.) Completează următoarele enunțuri cu răspunsul potrivit.

Antonimul cuvântului *plecau*, din secvența *Tinerii plecau dis-de-dimineată la scăldat*, este

Sinonimul cuvântului *freamăt* din enunțul *Spre seară se pornea oarecare freamăt* este

2. (4 p.) Desparte în silabe cuvintele.

pustii; *familia*

3. (4 p.) Explică folosirea virgulelor în enunțul *Era vară și cald, era vacanță, era un oraș mic, era monotonie, lene, amorțeală.*

.....
.....

4. (6 p.) Precizează timpurile verbelor subliniate în text.

se aciuase.....; *plecau*; *nu se potrivește*

5. (4 p.) Scrie funcția sintactică a cuvintelor subliniate în enunțul: *În orașel se aciuase liniștea zilelor de vară.*

.....
.....

6. (4 p.) Alcătuieste un enunț în care substantivul *tabără* să fie atribut.

.....

B

1. (4 p.) Transcrie o personificare.

.....

2. (4 p.) Transcrie secvența care prezintă cauzele suferinței *cireșarilor*.

.....
.....
.....

3. (4 p.) Formulează o idee principală din primul paragraf.

.....
.....
.....

C

(20 p.) Completează fiecare enunț cu forma corectă din paranteză. Taie cu o linie forma greșită.

În (codrii/codri) _____ cei deși e întuneric.

Va trebui (să fi/să fii) _____ silitor.

(Nu vorbi/vorbii) _____ neîntrebat!

Fata (aceea/aceia) _____ e frumoasă.

V-a/va vorbi _____ cu prietena sa/s-a _____.

El venii/veni _____ la/l-a timp _____.

Să nu fii/fi _____ ca oamenii aceia asprii/ aspri _____.

